

патріотизм, культуру і мистецтво, освіту і науку повинно вивести суспільство на новий рівень розуміння і сприйняття дійсності. Захищаючи свої права, виконуючи свої обов'язки, проявляючи політичну активність сьогодні молодь формує власне майбутнє, майбутнє своєї країни.

Активність, особливо політична, стаючи масовою, опирається на активність певної особистості. Політична активність молоді є одним з проявів реалізації її можливостей, коли важливу роль відіграють прагнення до самореалізації кожної молодої людини, а також активне формування ціннісних орієнтацій сучасної української молоді.

Тому влада, не повинна проводити патерналістську політику щодо молоді, а збільшувати політичний інтерес молоді, сприяти її самоорганізації та самовираженню. Оскільки політика – це одна з найактивніших форм суспільного життя, то включення молоді в політику – це, насамперед, створення можливості самоорганізації, індивідуальних і колективних дій. Все це буде сприяти і розвивати політичну участь в дієвому, продуктивному і конструктивному напрямках.

Література:

1. Остапенко М. Політична соціалізація студентської молоді в Україні // Нова політика. – 1999. – № 6. – С. 61.
2. Манхейм К. Диагноз нашего времени. – М., 1994. – С. 25.

Каретна О. О., ОНЮА

ОСОБЛИВОСТІ МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

В данной статье проводится анализ политической культуры молодых людей, изучаются политико-культурные нормы, которые в значительной степени сформировались в новых политико-институциональных условиях.

This article analyzes the political culture of young people study the political and cultural norms, which are largely formed in new political and institutional conditions.

Як відомо, слово “культура” походить від латинського “культивувати” або “обробляти”, і саме в такому розумінні (“мистецтво землеробства”) воно вживалося до початку XVIII ст. Пізніше його стали відносити до людей, що відрізнялися витонченими манера-

ми, начитаністю, музикальністю і т. п. У повсякденній лексиці, на рівні масової свідомості, “культура” й досі асоціюється з добрим вихованням, відвідуванням театрів і музеїв, художньої ерудицією. Сучасне наукове визначення культури значно ширше. Під культурою розуміються переконання, цінності і виразні засоби, які є загальними для якоїсь групи людей і служать для упорядкування досвіду і регулювання поведінки членів цієї групи [1, С. 32].

Політична культура – це частина загальної культури, що включає історичний досвід, пам’ять про соціальні і політичні події, політичні цінності, орієнтації і навички, що безпосередньо впливають на політичну поведінку. Поняття політична культура було введено в науковий обіг американським політологом Х. Файнер в 1956 році [2].

Молодіжна політична культура є складовою частиною політичної культури суспільства.

Молодь – це соціально-вікова група населення у віці 14 – 35 років, з одного боку вони несуть в собі результати вплив різних факторів, в цілому являють собою сформовані особистості, а з іншого боку – їх цінності залишаються гнучкими, піддаються різним впливам. Життєвий досвід цієї групи досить обмежений, уявлення про морально-етичні цінності часто остаточно не визначені. Юнацький вік – час, коли економічна активність і самостійність ще не досягнуті в повному обсязі. Психологічно молодь відноситься до світу дорослих, а соціологічно – до світу отроцтва.

“Молодь” як феномен і соціологічна категорія, народжена індустріальним суспільством, характеризується психологічною зрілістю за відсутності вагової участі в інститутах дорослих. Молодь виділяє свою культуру і свою субкультуру, що пов’язано з невизначеністю своїх соціальних ролей, невпевненістю у власному соціальному статусі.

Ось тут виникає питання про те, чи обмежена молодіжна культура якимись часовими рамками, або ж це поняття позачасове? Іншими словами, чи задані якісь незмінні риси молодіжної культури в силу того, що вона властива певній соціально-віковій групі, або ж кожне нове покоління приходить зі своєю власною культурою і є дзеркалом своєї епохи і свого покоління?

Однозначної відповіді на ці питання немає. З одного боку, молодіжна культура, є дзеркалом культури суспільства з притаманними йому цінностями, світосприйняттям, соціокультурними установками, з іншого – вона завжди є більшим чи меншим запереч-

ченням загальноприйнятих позицій, хоча б з огляду на генераційні особливості, і в цьому сенсі елементи контркультури закономірно присутні в зміст культури покоління в цілому [3].

Відповідаючи на ці питання важливо підкреслити особливості молодіжної культури. У сучасних умовах надзвичайної рухливості всіх соціальних процесів у суспільстві культуру молоді слід розглядати в кількох аспектах, які обумовлюють рівень і спрямованість культурної самореалізації, яка є змістовною стороною культурної діяльності молодої людини. Стан молодіжної культури, як вважає В. Я. Суртаєв, обумовлено наступним фактором: системна криза, яка торкнулася соціальну структуру з початком перебудови та посилює у зв'язку з розпадом СРСР і переходом до ринкової економіки, закономірно призвів до зміни соціальних орієнтирів, переоцінки традиційних цінностей. Конкуренція на рівні масової свідомості радянських, національних і так званих "західних" цінностей не могла не привести до стану соціальної анемії і фрустрації населення, безпосереднім чином вплинула на ціннісний світ молоді, вкрай суперечливий і хаотичний пошук свого шляху в нових соціально-економічних умовах, орієнтація на прискорене статусне просування і в той же час прогресуюча соціальна адаптованість – все це зумовило специфічний характер культурної самореалізації молодої людини [4].

Аналіз політичної культури молодих людей надає унікальну можливість вивчення політико-культурних норм, що значною мірою сформувалися в нових політико-інституційних умовах. У літературі субкультура розглядається, як сукупність політичних орієнтацій, що значно відрізняються від орієнтацій, що домінують у даному суспільстві. Мова йде про особливості політичних культур різних соціально-демографічних та професійних груп.

Так, розрізняють політичну субкультуру молоді, жінок, інтелігенції, творчої еліти, службовців державного апарату, сільську, міську, етнічну субкультуру.

Особливості кожної з подібних політичних субкультур обумовлені відмінностями положення суспільних груп в економічній і соціальній структурі суспільства, а також етнічними, расовими, релігійними, освітніми, статевовіковими та іншими особливостями.

За останні роки в результаті непродуманої молодіжної політики держави відбулося відторгнення молодого покоління від тих культурно-історичних цінностей, якими жили і завдяки яким живе старше покоління.

Через відсутність у держави виразних і всіма підтримуваних цілей суспільного розвитку, молодь втрачає відчуття патріотизму. Більша частина молоді вважає за краще реалізовувати свою активність в неполітичних організаціях. Основна форма таких організацій – так звані тусовки, що формуються на основі спільних інтересів: спортивних, музичних і т. д. У цієї категорії молоді формуються установки не на творчу самореалізацію, а на пасивне споживання освіти, культури та праці. Ціннісні та ідейні орієнтації молоді значною мірою похідні від системної кризи, яка існує в даний момент [1].

Очевидно, що відбувається руйнування людського потенціалу в таких життєво важливих сферах суспільства, як промислове виробництво і наука. Як стверджують деякі автори, сьогодні шляхи вирішення проблем молоді лежать у вдосконаленні системи державної молодіжної політики, а також у вирішенні фундаментальних питань розвитку суспільства [6].

Ознаки деградації значної частини молодого покоління, яке тільки вступає в життя, – тривожні симптоми, що свідчать про наявність глибокої і системної соціальної деградації як результату кризи універсальних соціальних цінностей, загально значимих ідеалів, масового розвитку споживчих інтересів.

Серед молоді немає жорсткого політичного розмежування, і аполітичність виступає істотною рисою, що характеризує молоде покоління. Розчарувавшись у всіх владних структурах, більшість молодих людей індиферентно ставляться до будь-яких форм соціально-політичної діяльності. Молодь роздроблена не тільки за віковими, але і за соціальними групами, сильно відрізняється за своїми інтересами.

Більшою мірою з точки зору програмної діяльності молодіжним спілкам властиве прагнення до об'єднання переважно учнівської (студентської) молоді та молоді інтелігенції. Працюючі ж у виробництві молоді люди проявляють менш помітну зацікавленість у створенні власних об'єднань.

Чим масштабніші соціальні перетворення, тим сильніше тенденція до утворення неформальних молодіжних угруповань. В умовах політичної нестабільності подібні об'єднання представляють значну небезпеку, оскільки є досить пластичним матеріалом і в будь-який момент можуть стати інструментом у діяльності політичних організацій радикальної та екстремістської орієнтації.

Вище названі тенденції не є вичерпним описом сучасного молодіжного середовища. Ціннісні орієнтації неформальних угруповань не можна назвати загальними або провідними. Однак вони є відображенням проблем суспільства і дають підстави для роздумів про те, які будуть ціннісні орієнтації молодого покоління XXI століття.

В епоху відсутності моральних цінностей і будь-яких ідеалів знаходиться багато зацікавлених структур, які намагаються заманити молодь під свої знамена. Особливо в передвиборний період перед політичними партіями та об'єднаннями постає ряд питань, серед яких головне – яка ідея зможе залучити молодь? На сьогоднішній день, якщо молода людина приходить в політику то, швидше за все вона робить це з міркувань кар'єри. Настільки у свідомості людей зміцнилася думка, що політика – це сфера, де відмиваються “великі гроші”, що стаючи учасником будь-якого політичного руху, молоді люди частіше за все теж бажають отримувати якісь дивіденди, які не обов'язково мають форму матеріального блага, це можуть бути просто “потрібні” знайомства і зв'язки, які дають можливість реалізувати власні ідеї та переконання. Навіть у комсомольсько-комуністичні часи перебувало чимало людей, які вступали в партію не з ідейних міркувань, а тому що це була важлива сходинка у процесі становлення кар'єри. Сьогоднішні керівники здебільшого очолювали комсомольські та партійні організації на місцях, тобто пройшли певну практику керівних кадрів.

Молоді люди з більшим бажанням вступають у політичні і громадські організації, які можуть захистити їх законні інтереси, допомогти їм у вирішенні якихось соціальних проблем, організувати їхнє дозвілля. Яскравим прикладом тому можуть бути профспілкові студентські організації, які вже давно перейшли рамки органу соціального захисту. Так, наприклад, студентська профспілка організовує спортивні змагання, ігри, факультетські вечора і багато іншого. В області існує немало молодіжних громадських організацій, що виникли на базі клубів за інтересами, особливо спортивних. Проте багатовікова історія склалася так, що всесила держава, її втручання в особисте життя і контроль над життям громадськості привели до того, що ще і сьогодні значна частина населення по суті, продовжує відчувати себе “гвинтиком”, вважаючи, що від неї “нічого не залежить”. Це, в свою чергу, породжує недостатню політико-правову культуру людини.

Політики нарешті зрозуміли, що лозунги вже не діють, а зверненнями та відозвами з екранів телевізора молодь не покориш.

Довелося визнати, що нове покоління самостійніше, ніж попереднє, і, що найголовніше, має можливість обирати. Просто так голосу ніхто не віддасть – з молоддю треба працювати. Досвід останніх десятиліть переконливо доводить, що економічних і політичних успіхів досягають ті держави, які приділяють підвищену увагу роботі з молоддю.

Як виявилось, сама молодь теж може працювати. Цю істину пізнали досить пізно: тільки в другій половині 90-х політичні партії та об'єднання почали обростати молодіжними осередками, відділами та, нарешті, самостійними організаціями з розгалуженою структурою, філіями в регіонах [4].

Культурно-політичні цінності сучасної молоді можуть розглядатися як продукт культурно-раціональної адаптації до пост радянського політико-інституційного устрою.

На ранніх етапах поставторитарного розвитку пострадянській державі "авансом" було надано довіру. "Колективні" стимули домінували в політико-культурних цінностях. Однак надану довіру не було виправдано: нова політико-інституціональна система не стала ефективною. "Ліміт" колективних стимулів виявився вичерпаний, а "селективні" стимули не були реалізовані [6].

На відміну від старшого покоління людей, політична культура молоді не має стійкості лояльності і довіри, успадкованими від минулого. Звідси – низька лояльність існуючої політико-інституційної системи. У цьому бачиться один із проявів культурної раціональності.

В цілому молоді люди більш політично пасивні. Можна виділити дві умовні категорії молодих людей: до однієї з них відносяться ті, кого можна визнати політично пасивними. Якщо ця категорія і бере участь у політичному житті, то віддає перевагу конвенціональній формі політичної участі (голосування).

Інша категорія включає тих, хто схильний до активної політичної участі. Найчастіше ця категорія більшою мірою схильна до не конвенційних дій, вважаючи, що вони можуть бути цілком ефективними. Протестні форми участі не обов'язково залучають анти ліберальної мислячих громадян: у протестах беруть участь також і ті, хто поділяє демократичні цінності.

Здається, аполітичність і не конвенційна поведінка є наслідком низької лояльності, характерної для політичної культури молоді.

Неефективність системи знижує бажання молоді підтримати її "конвенціональними" способами, тобто голосуючи на виборах. Низький рівень довіри до існуючих політичних інститутів підштовхує до не конвенційних форм діяльності. У демократичній державі електоральна активність не може напряду винагороджуватися "селективними" стимулами. Демократичні установки молоді приходять у протиріччя з політичною пасивністю, небажанням підтримати політичну систему, яка також створювалася по ліберальному зразку. Схожа ситуація спостерігається і з інтересом до політичних подій. Звичайно, не варто заперечувати ту обставину, що події "великої" політики в тій чи іншій мірі відбиваються на житті простих людей. Однак молоді люди часто не схильні вважати, що їх особисте благополуччя пов'язано з політичними подіями, що відбуваються в країні. "Культурна раціональність" підказує молодим людям, що в рамках нової політико-інституційної системи інтерес до політики не є необхідним атрибутом соціального життя. Можливо, інтерес до політики був би більш виправданий, якщо б існуюча політико-інституціональна система надавала більше стимулів до подібного інтересу. Базові норми демократичної політичної культури слабо виражені в цінностях молоді. "Колективні" стимули виявляються вже не дієвими, а "селективні" не задіяні. Таким чином, пострадянська політична культура навряд чи відповідає зразку "громадянської" культури. "Громадянська" культура може бути не стільки передумовою, скільки наслідком успішної демократизації. Видимі форми політичної поведінки не завжди можуть бути адекватними індикаторами політичної культури. Важливішим є її ціннісний зміст. Політичні цінності молодих людей можна в цілому вважати ліберальними. Тому, якщо новій політичній системі вдасться стати ефективною, політична поведінка молодого покоління також може наблизитися до демократичних зразків.

Можна зробити висновок що, стану політичної культури молоді, так само як і суспільства в цілому, має досить високий ступень фрагментованості. Окремі групи молоді відрізняються один від одного інтересом до політики, рівнем зацікавленості у політичному житті. Але ці відмінності поки що не носять характер гострого антагонізму і не призводять до політизованості.

Молодь істотно відрізняється від старших поколінь тим, що вона практично позбавлена ілюзій про те, що хтось може за них вирішити їхні власні проблеми. Вона індивідуалістична і прагматична.

Ставлення ж до сучасної влади носить характер досить нейтральний, і не пов'язує ніяких очікувань на позитивні зміни. Таким чином, молоде покоління ставиться до політики і влади як до деяких даностей, які не викликають ні захоплення, ні особливо різких негативних емоцій. Це, перш за все, виявляється у відстороненості досить значної частини молоді від політичного життя. В якійсь мірі апатія молоді обумовлена тим, що здійснювані реформи найболючіше вдарили саме по ній, і тим, що в країні протягом останніх років відсутня будь-яка осмислена політика по відношенню до молоді як самостійної соціально-демографічної групи. Молодь, з одного боку, не бачить необхідності що-небудь кардинально змінювати в сформованому укладі життя, а з іншого, не розглядає політичну діяльність як значиму для себе, знаходячи більш перспективні способи і форми самоствердження і особистої самореалізації.

Література:

1. Лисовский В. Т. Социология молодежи. – СПб., 1996.
2. Алмонд Г. А. Верба С. Гражданская культура и стабильность демократии // Политические исследования. – 1992. – № 4.
3. Сикевич З. В. Молодежная культура: за и против. – Л., 1990. – С. 10.
4. Суртаев В. Я. Молодежная культура. – СПб., 1999.
6. Гаджиев К. и др. Политическая культура и политическое сознание. Политическая культура, теория и национальные модели. – М., 1994.

Додіна Є. Є., ОНЮА

ЗАПРОВАДЖЕННЯ РЕЛІГІЄЗНАВЧОЇ ЕКСПЕРТИЗИ В УКРАЇНІ

В статье рассматриваются вопросы религиозной экспертизы в Украине. Рассмотрены также проблемы процедуры осуществления религиозной экспертизы.

In the article the questions of religious examination in Ukraine are considered. Problems in relation to procedure of realization of religious examination also defined.

Постановка теми. Вивчення питань запровадження релігійно-знавчої експертизи реєстрації в Україні, процедури провадження релігійно-знавчої експертизи, узагальнення досвіду.